

CADERNO DE TRABALHO

LATÍN 2º BAC. Curso 2024-25

**IES Eduardo Pondal
(Compostela)**

Alumna: _____

APUNTAMENTOS

ROMA
OLIM
MILO
AMOR

TEXTOS

INTRODUTORIOS

Prometeo

Prometheus, Minervae auxilio, homines ex terra et aqua creaverat. Deinde ignem e caelo

hominibus prae buerat. Nam, cum aliquando in caelum veniret, facem igneam secum de

caelo in terram hominibus apportavit. Itaque homines terrarum domini aemulique deorum

facti sunt. Ob hanc causam Prometheus in monte Caucaso ferreis catenis vinctus est.

Iuppiter vulturem quotidie mittebat, ut Promethei pectus laniaret et iecur ederet; sed ea

pars iecinoris, quam vultur interdiu devoraverat, noctu crescebat, ut rursus vultur

devoraret. Tandem Hercules, misericordia motus, vulturem sagittis transfixit

Prometheumque catenis liberavit.

A espada de Damocles

Damocles, stultus homo, in regiam Dionysii tyranni venit atque beatam tyranni vitam mire

laudavit. Tunc tyrannus homini stulto dixit: Visne fortunam meam temptare et beate

vivere? Damocles laetus annuit.

Tyrannus hominem in aureo lecto collocavit. Deinde servi omnia, quae cupiebat, diligenter

homini praebebant. Damocles beatus erat. Sed in magno gaudio subito fulgentem gladium

capiti suo imminentem conspexit. Itaque, magno timore captus, nec pulchros servos, nec

argentea vasa adspiciebat. Ne quidem cibos exquisitos tangere audebat. Tandem

Tyrannum oravit, ut abire liceret, quoniam iam beatus non erat. Etenim is, qui mortem perpetuo timet, beatus esse non potest.

O Argonautas e o vélaro de ouro

Multas fabulas a Graecis accepimus. Nobilis est fabula, quae miram Iasonis

Argonautarumque navigationem narrat. Iason, filius Thessaliae regis, cum rapere

cuperet vellus aureum arietis, qui olim duos fratres per aera, transportaverat, magnam

expeditionem paravit. Rex Colchidis vellus aureum servabat, idque custodiebant

immanis draco taurique feri, qui flammas ore vomebant. Cum Iason immensam navem

construxisset, et in navem conscendisset cum Theseo, et Hercule multisque Graeciae principibus in Colchidem pervenit. Ibi Medea, regis filia, Iasonem adiuvit. Cum Iason Colchidis regem post multos labores vicisset, vellus aureum rapuit et Medeam in patriam secum vexit. Cum Argonautae in Graeciam venissent, Olympicos ludos instituerunt, quos postea omnes Graeciae populi semper celebraverunt.

Notas:

Argonauta, -ae: Argonauta (tripulante da mítica nave Argos, comandada por Xasón)
Olympicus, -a, -um: olímpico

Un amo moi cruel

Cum aliquando Augustus apud Pollionem quemdam cenaret, unus ex servis vas crystallinum fregit. Statim Pollio iussit ut illum servum comprehenderent, et, ne vulgari morte periret, abicerent muraenis, quas ingens piscina continebat. Evasit tamen e servorum manibus puer, et ad pedes Caesaris se proiecit, mortem non recusans, sed rogans ne piscium esca esset. Motus tanta crudelitate, Augustus servi infelicis patrocinium suscepit, sed a domino crudeli veniam impetrare non potuit. Tum iussit ut vasa crystallina ad se apportarentur atque omnia sua manu fregit, servum manumisit, atque iussit ut piscina compleretur.

Notas

Pollio, -onis (m.): Polión (rico romano, amigo de Augusto)

ANTOLOXÍAS DE TEXTOS PARA PAU

EUTROPIUS

1. Rapto das Sabinas. *Breviarium 1, 2.*

Condita civitate, quam ex nomine suo Romam vocavit, haec fere egit. Multitudinem finitimorum in civitatem recepit, centum ex senioribus legit, quorum consilio omnia ageret, quos senatores nominavit propter senectutem. Tum, cum uxores ipse et populus suos non haberent, invitavit ad spectaculum ludorum vicinas urbi Romae nationes atque earum virgines rapuit.

2. Monarquía Numa Pompilio. *Breviarium 1, 3.*

Postea Numa Pompilius rex creatus est, qui bellum quidem nullum gessit, sed non minus civitati quam Romulus profuit. Nam et leges Romanis moresque constituit, qui

consuetudine proeliorum iam latrones ac semibarbari putabantur, et annum descripsit in decem menses prius sine aliqua supputatione confusum, et infinita Romae sacra ac templa constituit. Morbo decessit quadragésimo et tertio imperii anno.

3. Monarquía: Tulio Hostilio. *Breviarium* 1, 4.

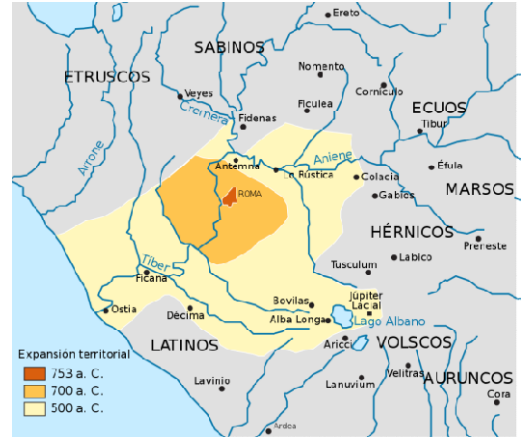
Huic successit Tullus Hostilius. Hic bella reparavit, Albanos vicit, qui ab urbe Roma duodecimo miliario sunt, Veientes et Fidenates, quorum alii sexto miliario absunt ab urbe Roma, alii octavo decimo, bello superavit, urbem ampliavit adiecto Caelio monte. Cum triginta et duos annos regnasset, fulmine ictus cum domo sua arsit.

triginta et duos annos regnasset, fulmine ictus cum domo sua arsit.

Notas

Veiens, -entis: (*adx.*) de Veies (antiga cidade de Etruria)

Fidenates, -ium: Fidenates (habitantes de Fidenas, cidade do Lacio cercana a Roma)

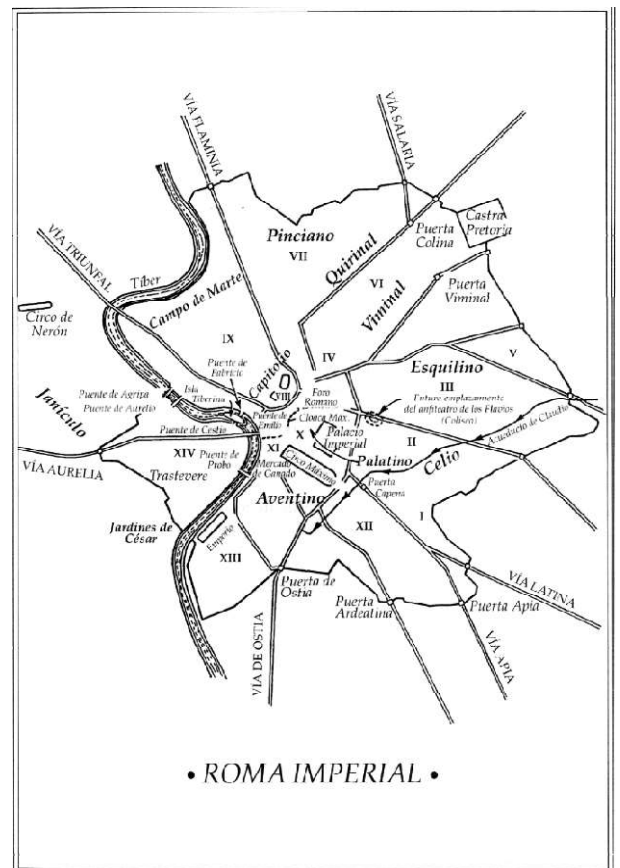

4. Monarquía: Anco Marcio. *Breviarium* 1, 5.

Post hunc Ancus Marcius, Numae ex filia nepos,

suscepit imperium. Contra Latinos dimicavit,

Aventinum montem civitati adiecit et Ianiculum.

Apud ostium Tiberis civitatem supra mare sexto decimo miliario ab urbe Roma condidit.

Vicesimo et quarto anno imperii morbo periit.

5. Monarquía: Tarquinio Prisco. *Breviarium* 1, 6.

Deinde regnum Priscus Tarquinius accepit. Hic numerum senatorum duplicavit, circum

Romae aedificavit, ludos Romanos instituit, qui ad nostram memoriam permanent. Vicit

idem etiam Sabinos et non parum agrorum sublatum eisdem urbis Romae territorio iunxit,

primusque triumphans urbem intravit. Muros fecit et cloacas, Capitolium inchoavit.

Tricesimo octavo imperii anno per Anci filios occisus est, regis eius, cui ipse successerat.

6. Monarquía: Servio Tulio. *Breviarium* 1, 7.

Post hunc Servius Tullius suscepit imperium, genitus ex nobili femina, captiva tamen et ancilla. Hic quoque Sabinos subegit, montes tres, Quirinalem, Viminalem, Esquilinum, urbi adiunxit, fossas circum murum duxit. Primus omnium censum ordinavit, qui adhuc per orbem terrarum incognitus erat. Occisus est scelere generi sui Tarquinii Superbi, filii eius regis, cui ipse successerat, et filiae, quam Tarquinius habebat uxorem.

7. República: Vitoria sobre os Galos e explicación do cognomen Torquato.

Breviarium 2, 5.

T. Quintius dictator adversus Gallos, qui ad Italiam venerant, missus est. Hi ab urbe

quarto miliario trans Anienem fluvium consederant. Ibi nobilissimus de senatoribus

iuvenis L. Manlius provocantem Gallum ad singulare certamen progressus occidit, et

sublato torque aureo colloque suo inposito in perpetuum Torquati et sibi et posteris

cognomen accepit.

8. República: Primeira Guerra Púnica (256 a. C.). *Breviarium* 2, 21.

L. Manlio Vulsone M. Atilio Regulo consulibus bellum in Africam translatum est. Contra

Hamilcarem, Carthaginiensium ducem, in mari pugnatum victusque est. Nam perditis

sexaginta quattuor navibus retro se recepit. Romani viginti duas amiserunt. Sed cum in

Africam transissent, primam Clypeam, Africae civitatem, in deditionem acceperunt.

Consules usque ad Carthaginem processerunt multisque castellis vastatis Manlius victor

Romam rediit et viginti septem milia captivorum reduxit; Atilius Regulus in Africa

remansit. Is contra Afros aciem instruxit. Contra tres Carthaginiensium duces dimicans

victor fuit, decem et octo milia hostium cecidit, quinque milia cum decem et octo

elephantis cepit, septuaginta quattuor civitates in fidem accepit. Tum victi Carthaginienses

pacem a Romanis petiverunt.

9. República: Retirada de Aníbal a Campania e vitorias de Asdrubal en Hispania.
Breviarium 3, 14.

Decimo anno postquam Hannibal in Italiam venerat, P. Sulpicio Cn. Fulvio consulibus,

Hannibal usque ad quartum miliarium urbis accessit, equites eius usque ad portam. Mox

consulum cum exercitu venientium metu Hannibal ad Campaniam se recepit. In Hispania

a fratre eius Hasdrubale ambo Scipiones, qui per multos annos victores fuerant, interficiuntur, exercitus tamen integer mansit.

10. República: Escipión en Hispania. *Breviarium* 3, 15.

Interea ad Hispanias, ubi occisis duobus Scipionibus nullus Romanus dux erat. P.

Cornelius Scipio mittitur, filius P. Scipionis, qui ibidem bellum gesserat, annos natus

quattuor et viginti, vir Romanorum omnium et sua aetate et posteriore tempore fere

primus. Is Carthaginem Hispaniae capit, in qua omne aurum, argentum et belli apparatus

Afri habebant, nobilissimos quoque obsides, quos ab Hispanis acceperant. Magonem

etiam, fratrem Hannibalis, ibidem capit, quem Romam cum aliis mittit. Romae ingens

laetitia post hunc nuntium fuit.

11. República: Viriato en Hispania. *Breviarium* 4, 16.

Eodem tempore Metellus in Celtiberia apud Hispanos res egregias gessit. Successit ei Q.

Pompeius. Nec multo post Q. Caepio ad idem bellum missus est, quod quidam Viriathus

contra Romanos in Lusitania gerebat. Quo metu Viriathus a suis interfectus est, cum

quattuordecim annis Hispanias adversus Romanos movisset. Pastor primo fuit, mox

latronum dux, postremo tantos ad bellum populos concitavit, ut adsertor contra Romanos

Hispaniae putaretur. Et cum interfectores eius praemium a Caepione consule peterent,

responsum est numquam Romanis

placuisse imperatores a suis militibus

interfici.

Notas

responsum est: *forma impers. de respondeo* “respondéuselles que...”, o seu *sux. é a or. de inf. de placuisse, que á súa vez ten como sux. o or. de inf. de interfici (inf. pres. pas.)*

12. República: Pompeio enfróntase aos piratas e a Mitríades. *Berviarium* 6, 12.

Dum haec geruntur, piratae omnia maria infestabant ita, ut Romanis toto orbe victoribus

sola navigatio tuta non esset. Quare id bellum Cn. Pompeio decretum est. Quod intra

paucos menses ingenti et felicitate et celeritate confecit. Mox ei delatum etiam bellum

contra regem Mithridatem et Tigranem. Quo suscepto Mithridatem in Armenia minore nocturno proelio vicit, castra diripuit, quadraginta milia eius occidit, viginti tantum de exercitu suo perdidit et duos centuriones. Mithridates cum uxore fugit et duobus comitibus.

Notas

quo suspecto: *ab. abs*, quo *refírese a* bellum “emprendida esta,” (a guerra)

13. República: Asasinato de Xulio César (44 a. C.). *Breviarium* 6, 25.

Caesar, bellis civilibus toto orbe conpositis, Romam rediit. Agere insolentius coepit et contra consuetudinem Romanae libertatis. Cum ergo et honores ex sua voluntate

praestaret et alia regia et paene tyrannica faceret, coniuratum est in eum a sexaginta vel amplius senatoribus equitibusque Romanis. Ergo Caesar, cum senatus die inter ceteros

venisset ad curiam, tribus et viginti

vulneribus confossus est.

14. Imperio: Subida de octavio Augusto ao poder. *Breviarium* 7, 8.

Ita bellis toto orbe confectis Octavianus Augustus Romam rediit. Rem publicam per

quadraginta et quattuor annos solus obtinuit. Ante enim duodecim annis cum Antonio et

Lepido tenuerat. Ita ab initio principatus eius usque ad finem quinquaginta et sex anni fuerunt. Obiit autem septuagesimo sexto anno morte communi in oppido Campaniae Atella. Romae in campo Martio sepultus est, vir qui non inmerito ex maxima parte deo similis est putatus.

15. Imperio: Calígula emperador. *Breviarium* 7, 12.

Successit Tiberio C. Caesar, cognomento Caligula, sceleratissimus ac funestissimus et qui etiam Tiberi dedecora purgaverit. Bellum contra Germanos suscepit et ingressus Sueviam nihil strenue fecit. Stupra sororibus intulit, ex una etiam filiam agnovit. Cum adversum

cunctos ingenti avaritia, libidine, crudelitate saeviret, interfectus in Palatio est anno aetatis vicesimo nono, imperii tertio, mense decimo dieque octavo.

16. Imperio: Domiciano emperador. *Breviario* 7, 23.

Domitianus mox accepit imperium, frater Titi iunior, Neroni aut Caligulae aut Tiberio similior quam patri vel fratri suo. Primis tamen annis moderatus in imperio fuit, mox ad ingentia vitia progressus libidinis, iracundiae, crudelitatis, avaritiae tantum in se odii concitavit, ut merita et patris et fratris aboleret. Interfecit nobilissimos e senatu. Dominum se et deum primus appellari iussit. Nullam sibi nisi auream et argenteam statuam in

Capitolio passus est poni. Consobrinos suos interfecit. Superbia quoque in eo execrabilis fuit. Romae quoque multa opera fecit, in his Capitolium et Forum Transitorium, Divorum Porticus, Isium ac Serapium et Stadium. Interfectus est suorum coniuratione in Palatio anno aetatis quadragésimo quinto, imperii quinto decimo.

Notas

Isium, -i (n.): Templo de Isis (divindade exipcia)

Serapium, -i (n.): Templo de Serapis (divindade exipcia)

17. Imperio: Traxano emperador. *Breviarium* 8, 2.

Successit Nervae Ulpius Crinitus Traianus, natus Italicae in Hispania, familia antiqua

magis quam clara. Nam pater eius primum consul fuit. Imperator autem apud

Agrippinam in Galliis factus est. Rem publicam ita administravit, ut omnibus principibus

merito praeferatur. Romani imperii, quod post Augustum defensum magis fuerat quam

nobiliter ampliatur, fines longe lateque diffudit.

Notas

Agrippina, -ae (f.): Agripina (ou Agrippinesis Colonia, a actual cidade de Colonia, en Alemania)

18. Imperio: Septimio Severo emperador. *Breviario 8, 18.*

Hinc imperii Romani administrationem Septimius Severus accepit, oriundus ex Africa,

provincia Tripolitana, oppido Lepti. Solus omni memoria et ante et postea ex Africa

imperator fuit. Hic primum fisci advocatus, mox militaris tribunus, per multa deinde et

varia officia atque honores usque ad administrationem totius rei publicae venit. Multa toto

orbe Romano reparavit.

PHAEDRUS

19. Canis per fluvium carnem ferens. *Fabulae 1, 4.*

Amittit merito proprium qui alienum appetit.

Canis per flumen carnem dum ferret natans,

lymp harum in speculo vidit simulacrum suum,

aliamque praedam ab altero ferri putans

eripere voluit. Verum decepta aviditas 5

et quem tenebat ore dimisit cibum

nec quem petebat potuit adeo attingere.

20. Vacca et capella, ovis et leo. *Fabulae* 1, 5

Numquam est fidelis cum potente societas:

testatur haec fabella propositum meum.

Vacca et capella et patiens ovis iniuriae

socii fuere cum leone in saltibus.

Hi cum cepissent cervum vasti corporis, 5

sic est locutus, partibus factis, leo:

«Ego primam tollo, nominor quoniam leo;

secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi;

tum, quia plus valeo, me sequetur tertia;

malo afficietur, si quis quartam tetigerit». 10

Sic totam praedam sola improbitas abstulit.

21. Lupus et vulpes iudice simio. Fabulae 1, 10

Quicumque turpi fraude semel innotuit,

etiam si verum dicit, amittit fidem.

Hoc adtestatur brevis Aesopi fabula.

Lupus arguebat vulpem furti crimine;

negabat illa se esse culpae proximam. 5

Tunc iudex inter illos sedit simius.

Vterque causam cum perorassent suam,

dixisse fertur simius sententiam:

«Tu non videris perdidisse quod petis;

te credo subripuisse quod pulchre negas». 10

22. Muli duo et vectores. *Fabulae* 2, 7

Muli gravati sarcinis ibant duo:

unus ferebat fiscos cum pecunia,

alter tumentes multo saccos hordeo.

Ille onere dives celsa it cervice eminens

clarumque collo iactans tintinnabulum, 5

comes quieto sequitur et placido gradu.

Subito latrones ex insidiis advolant

interque caedem ferro mulum sauciant,

diripiunt nummos, neglegunt vile hordeum.

Spoliatus igitur casus cum fleret suos, 10

«equidem» inquit alter «me contemptum gaudeo;

nam nil amisi nec sum laesus vulnere».

Hoc argumento tuta est hominum tenuitas;

magnae periclo sunt opes obnoxiae.

23. Arbores in deorum tutela. *Fabulae* 3, 17.

Olim quas vellent esse in tutela sua,

divi legerunt arbores. Quercus Iovi

et myrtus Veneri placuit, Phoebus laurea,

pinus Cybelae, populus celsa Herculi.

Minerva admirans, quare steriles sumerent 5

interrogavit. Causam dixit Iuppiter:

«Honorem fructu ne videamur vendere».

«At mehercules narrabit quod quis voluerit,

oliva nobis propter fructum est gratior».

Tunc sic deorum genitor atque hominum sator: 10

«O nata, merito sapiens dicere omnibus!

Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria».

Nihil agere quod non prosit fabella admonet.

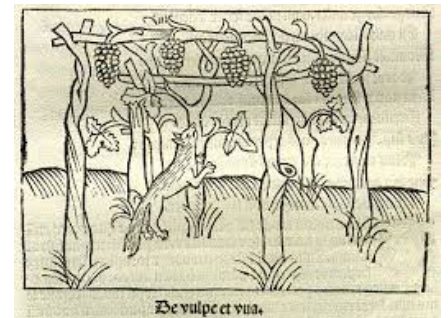
24. De vulpe et uva. *Fabulae* 4, 3.

Fame coacta vulpes alta in vinea

uvam appetebat summis saliens viribus;

quam tangere ut non potuit, discedens ait:

«Nondum matura est; nolo acerbam sumere».

Qui facere quae non possunt verbis elevat, 5

ascribere hoc debebunt exemplum sibi.

25. De vitiis hominum. Fabulae 4, 10.

Peras imposuit Iuppiter nobis duas:

propriis repletam vitiis post tergum dedit,

alienis ante pectus suspendit gravem.

Hac re videre nostra mala non possumus;

alii simul delinquant, censores sumus. 5

26. Serpens. Misericordia nociva. Fabulae 4, 20.

Qui fert malis auxilium post tempus dolet.

Gelu rigentem quidam colubram sustulit

sinuque fovit contra se ipse misericors;

namque ut refecta est, necuit hominem protinus.

Hanc alia cum rogaret causam facinoris, 5

respondit: «Ne quis discat prodesse improbis».

27. Calvus et quidam aeque pilis defectus. *Fabulae* 5, 6.

Invenit calvus forte in trivio pectinem.

Accessit alter aeque defectus pilis.

«Heia!» inquit «in commune quodcumque est lucri!».

Ostendit ille praedam et adiecit simul:

«Superum voluntas favit; sed fato invido 5

carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus».

Quem spes delusit, huic querela convenit.

28. Asinus ad lyram, App. 12

Asinus iacentem vidit in prato lyram.

Accessit et temptavit chordas ungula;

sonuere tactae. «Bella res, sed mehercules

male cessit,» inquit «artis quia sum nescius.

Si repperisset aliquis hanc prudentior, 5

divinis aures oblectasset cantibus».

Sic saepe ingenia calamitate intercidunt.

LATÍN E PLURILIGÜISMO

1.FORMACIÓN DE CULTISMOS. (ESTUDIO DOS PREFIXOS LATINOS)

2. LATINISMOS

1. FORMACIÓN DE CULTISMOS

A maioría de cultismos e semicultismos de orixe latina fórmanse mediante os procesos de derivación e composición, combinando lexemas xa existentes (cultos ou semicultos) con morfemas que modifican o seu significados

PRINCIPAIS PREFIXOS LATINOS		
Prefixos	Significado	Exemplos
ab, abs > ab- , a-	privación, separación	aborto
ad> a-/ad-	a, cara a, xunto (dirección, tendencia, contacto)	adaptar , avogado
ante> ante-/anti-	antes (anterioridade no tempo e no espacio)	antesala , antecedente
bis> bi- / bis	dúas veces. dous	bisavoa , bisexual
circum> circum-	arredor	circunferencia
cis> cis-	da parte de acó	cisalpino/a
cum> con-/com-/co-	con (cooperación, agregación)	compadre
contra> contra-	contra, fronte a, a cambio de	contraste
de> de-/di-	de, dende (separación, orixe, privación)	deducir
dis> dis-/ des-	(separación, división, dispersión, negación)	discontinuo
ex> e-/ex-	fóra, máis alá (privación)	exalumna , exterior
extra> extra-	fóra de	extraescolar
in> in-/im-	non	insuficiente , imposible
infra > infra-	por debaixo	infracumano
inter> inter-/intra-/intro-	entre	introducción , intermedio
ob-> o-, ob-	contra, en fronte, ante	opoñer
per> per-	a traveso de (intensidade)	permanente
post> pos-	despois de	pospoñer
prae-> pre-	antes (anterioridade)	prehistoria
pro> pro-	por (en favor de, diante de)	progreso
re-> re-	de novo (acción contraria)	reler , reaccionar
retro> -retro	cara atrás	retrógrado , retroceder
semi-> semi-	medio	semifinal
se- > se-	separación, distancia	secesión , separación
sub> sub-/so-/son-/ su-/sus-	debaixo	submarino , someter
super> super-/sobre-	por riba de	supervivinte , sobrecoller
supra > supra-, supre-	por riba de	suprarenal , supremo
trans> trans-	o outro lado, a traveso de	transatlántico , transexual
ultra> ultra-	máis alá de	ultradereita
vici> vice-	en vez de	vicedirectora

PRINCIPAIS SUFIOS LATINOS		
Sufixos	Significado	Exemplos
-alis> -al	adx. que indican relación ou pertenza a algo	terminal
-aris> -ar	adx. que indican relación ou pertenza a algo	familiar
-arium> -ario/a, -eiro/a	sust: profesión, lugar onde se garda algo, <i>fem.</i> árbore, defecto físico adx: relación a	funcionario, ferreiro, neveira
-bilis> -bil, -ble	adx. que indican posibilidade	móbil, audible
-tionem> -ción	sust. que indican unha acción verbal	acción
-iculum, -ulum> -culo/a, -ulo/a, -illo/a...	diminutivo en sust.	película, célula, lentilla
-ensis> -ense	adx. que indica pertenza ou xentilicios	castrense, estradense
-ester> -estre	adx. que indican referencia	pedestre
-tatem> -dade	sust. abstrato que indica cualidade	bondade
-inus> -ño/a, -ino/a	adx. que indican pertenza ou xentilicios	vecño, alpino
-icus > -ico	adx. que indican referencia	bélico
-ivus> -ivo/a	adx. que expresan capacidade	executivo, activo
-mentum> -mento	sust. que indican estado, resultado dunha acción	aburrimento
-orem> -or	sust. abstratos sust. axentes (que realizan unha acción)	amor, frescor actor, aspirador
-osus> -oso/a	adx. que expresan abundancia	perigoso, canoso

PRINCIPAIS LEXEMAS OU RAÍCES LATINAS		
Raíces prefixas/-Raíces sufixas	Significado	Exemplos
aquam> acui-	auga	acueducto
austrum > austro-	vento do sur, sur	austral
bellum > beli-	guerra	belixerante
bis> bi-	dous	bicicleta
caedo> -cidio, -cida	matar	suicídio, herbicida
caput, capitis> capit-	cabeza	capitán, capital
centum> -cento, centi-	cen	douscentos, centímetro
claudo, clausum, claustrum> claustró, clausus	pechar	claustró, clausus
-cola> -cola	que cultiva, coida ou habita	terricola
cor, cordis> cord-	corazón, espírito	cordial
crucem> cruci-	cruz	crucial
cultura> -cultura	cultivo, crianza	agricultura
curam> -cura	coidado	pedicura
decem> dez-, deci-	dez	decimal
duco, -ductus> -ducir, -duto/-ducto (cast.)	que guía, conduce	conducir, deducir, viaducto
aequum> ecu(a)-, equi-	igual	ecuador
-ferus> -fero	que leva, que contén	somnífero
facio> -ficio, -fico	que fai, que produce	maleficio, benéfico
formam> -forme	que ten forma	cruciforme
fugio> -fugo	que fuxe, que aparta	centrífugo, inífugo
gradior < -grado	que camiña	plantígrado
ludum < ludi-	xogo	lúdico
magnum> magni-	grande	magnitude
manum> manu-, mani-	man	manicura, manufactura
milem> mili-, mil-	mil	milímetro, millar
multum> multi-	moito	multiplicar
omnem> omni-	todo	omnipotente
pedem > -pedo	pe	cuadrúpedo
piscem> pisci-	peixe	piscina
pluviam> pulvi-	chuvia	pluviómetro
plurem> pluri-, plur-	varios	plural, pluri
primum > primi-	primeiro	primoxénito
ren, renis> ren-	ril	renal
semi-> semi-	medio, case	semifinal
spicio, spectrum> spect-	que ve ou se ve	espectador, prospecto
unum> uni-	un	uniforme
vocem> voci-, voc-, -voz	voz	vociferar, altavoz
voro> -voro	comer, devorar	carnívoro

1. Define as seguintes palabras, tendo en conta o seu prefixo: ab-/abs-
abstenerse

aborto

absolver

ablación

abstemia

abstención

abnegación

2. Define as seguintes palabras, tendo en conta o seu prefixo: a-/ad
admitir

asociar

amonestación (< ad-monere)

asentir

aprobar

avogada (<ad-vocatam)

asegurar

adscrito

aclarar

adxuntar

3. Crea palabras co prefixo ante-

- que se pode poñer diante da cara:

- a parte de diante do brazo

- persoa que ocupa un posto antes que outra:

- estudio previo a un proxecto:

- de tempos moi moi antigos, antes do diluvio universal:

- poñer diante:

- que se pon diante dos ollos:

- espazo diante dunha sala:

4. Define as seguintes palabras tendo en conta os seus prefixos:

bipolar

bipartito

bimestre

bisavó

circumcisión

circunvalación

circunstancia (< circum+ stare)

circumspecta (<ircum+spicio)

cisxénero

cisexual

cisalpino

5. Tendo en conta o significado do prefixo co-, con-, com- define os seguintes termos:

compadre:

comadre:

cooperador:

confrade:

comandante:

combatente

comisario:

colateral:

colapso (cum+ labor "caer, esvarar")

comensal:

confianza:

condiscípulo:

conxunto (<cum + iunctus <iungere):

conmemoración:

compañeiro:

correlación:

6. Constrúe palabras co prefixo contra-

- que se opón a revolución:
- que non está en absoluto indicado para un fin:
- que se opón a unha reforma
- que vai en sentido contrario á corrente:
- que ten o corpo mal feito:
- sinal secreta a cambio da cal acedemos a algo:

7. Define as seguintes palabras atendendo ao seu prefixo de-, ex-, extra-
desolado (< de –solare)

deducir

derrubar (<de-rupare)

demoler

exalumna

externo

excarcerar

exhumar

extraescolar

extraordinaria

extraoficial

8. Usando prefixos que indican negación (in-, dis...), forma os contrarios das seguintes palabras: (Ás veces é necesario modificar levemente a raíz ou cambiar un prefixo).

posible

acción

conforme

racional

mellorable

mortal

fácil

móbil

formal

asociar

continuo

concordia

intelixible

9. Define as seguintes palabras tendo en conta os seus prefixos con significado negativo

inocuo

inicuo

inocente

inintelixible

inoperante

disidente

dislocar

dislexia

disfunción

inhóspito

inmensurable

distendida

10. Forma palabras co prefixo infra-:

- valorar por debaixo:
- o mundo “de abaixo”, dos infernos:
- que está por debaixo do que é digno para un ser humano:
- estruturas básicas e necesarias para realizar algo:

11. Crea palabras co prefixo inter-/intra-/intro-

- lugar ou sistema no que se pode cambiar de medios de transporte:
- o que está entre dúas liñas: que está dentro do músculo:
- persoa que se volve seu mundo interior:
- que comunica dous ou máis continentes:
- que “mira cara dentro”, que analiza os propios actos:
- que está no medio de algo, a veces para descansar...:

- rede telefónica para comunicarse entre distintas salas ou entre un piso e un portal:
- meter dentro:
- algo no que participan individuos de distintas razas:
- facer un cambio recíproco:

12. Define as seguintes palabras tendo en conta o significado dos seus prefixos latinos, ob- e per-
obstruír

omitir

perdurar

permanecer

persistir (<per+ sistere “establecer, fixar”)

perturbado

13. Constrúe palabras cos sufixos post-/pos-, pre-/pro-

- algo falso que se acaba convertindo en “verdade” a forza de repetilo e manipulalo:
- despois dun parto
- despois dunha guerra:
- despois dun enfrontamento bélico:
- dispoñer algo con antelación:
- dar a coñecer algo “antes”:
- antes da historia:
- sentir algo con antelación:
- deixar cousas para despois:
- avanzar:
- clase de palabra que pode ir en lugar do nome:
- que sobresaí:
- altura do terreo:
- que está antes do período clásico:
- anterior á chegada de Colón a América:
- alimento que se vende xa cociñado:

- algo fabricado con anterioridade e que está listo para montar:

14. Constrúe palabras co prefixo re-:

- volver ver algo:
- volver “pasar” sobre algo xa feito:
- volver facer unha cousa:
- arranxar algo que estaba mal:
- actuar por efecto dun estímulo:
- volver vivir:

15. Constrúe termos co prefixo retro-:

- Que mira cara atrás, que se refire a un tempo pasado:
 - Que avanza cara atrás, que é contraio ó progreso:
 - Desdicirse, revocar o dito:
 - Que actúa sobre feitos pasados:
 - Sistema de propulsión baseado na expulsión de gases cara atrás:
 - Espello no que podemos ver o que ocorre detrás:
- * Ten en conta os seguintes termos latinos: *specto* (mirar)

16. Constrúe termos co prefixo semi:

- penúltima competición dun campeonato deportivo:
- case desértico:
- leite que non ten moita nata:
- medio círculo:
- heroína, medio deusa:
- curso ao que temos que asistir poucas veces e podemos facer telematicamente:

17. Define as seguintes palabras, tendo en conta os seus prefixos se-, sub-/so-/ su-...

separar

secesión

seducir

somerxer

submarino
subcontrata
subcomisión
suburbano
subsecretaria
someter
subestimar
subraiar
sorrir

18. Constrúe palabras cos prefixos super-, sobre-, supra-, supre-

- que está por riba dos riles:
- o máis alto (tribunal, calidade...):
- que segue viva despois dunha catástrofe ou accidente:
- cargar máis do debido
- esaxerar unha actuación (unha actriz, actor...):
- estimar por riba, dar máis valor do que ten:
- dar máis valor do que algo ten:

19. Constrúe palabras con prefixo trans-:

- levar dun lado a outro:
- relativo ao cambio de sexo:
- que atravesa o océano Atlántico ou que está ao outro lado do océano:
- que está ao outro lado dos Alpes:
- que está ao outro lado dos Andes ou transporte que os atravesa:
- transporte que atravesaba Siberia:
- que atravesa dun lado a outro ou, metaforicamente, que atinxe a distintos ámbitos.

20. Define as seguintes palabras, composta cos prefixos ultra-, vice-

ultradereita
ultrasón/ultrasonido
ultramarino

ultracorrección

ultravioleta

vicedirectora

vicepresidenta

vicereitora

21. Revisa o listado de lexemas ou raíces latinas, na páx. 42. algúns deles poden funcionar como prefixos: acui-, acue / ecu-, equi-/ omni-/ primo-. Mira o seu significado e trata de definir os seguintes termos:

acuífero

acueduto

acuícola

ecuador

equivalente

equidistante

ecuación

omnipresente

omnipotente

omnívora

omnímodo

omnibus

2. LATINISMOS

1. a posteriori: (a + Ab. de posterior, -ius “posterior”) Literalmente significa “polo que vén despois”. “Con posterioridade”. Razoamento indutivo, do efecto á causa. Hoxe en día emprégase co senso de opinión baseada na experiencia.

2. a priori: (a + Ab. de prior, -ius “anterior”) Literalmente significa “polo que antecede”. Razoamento dedutivo, da causa ao efecto. Hoxe en día emprégase co senso de opinión baseada nun principio teórico.

3. ab aeterno: (ab + Ab. de aeternus, -a, -um) “dende moi antigo”, “dende a eternidade”.

4. ad kalendas graecas: (ad + Ac. de kalendae, -arum + Ac. de graecus, -a, -um) “para as calendas gregas”. Locución latina coa que se indica que unha cousa non se vai realizar nunca, xa que en Grecia non existían as calendas (división do mes romano).

5. ad hoc: (ad + Ac. N. sg. de hic, haec, hoc) “para isto”, “para este fin”; así: nomearon unha comisión *ad hoc*. Tamén se usa co senso de “a propósito disto”; así: hai un exemplo que vén moi *ad hoc*.

6. ad libitum: (ad + Ac. de libitum, -i “gusto, capricho”) “a gusto”, “como se queira”. Úsase sobre todo na linguaxe artística e musical; así: “interpretación *ad libitum*...”

7. ad multos annos: (ad + Ac. pl. de multus, -a, -um + Ac. pl. annus, -i) “por moitos anos”. Úsase para felicitar e desexar longa vida a unha persoa.

8. addenda et corrigenda: son dous xerundivos (n.pl. de addo+et+n.pl.de corrigo) “o que debe ser engadido e corrixido”. Adoita poñerse ao final dos libros formando un só epígrafe.

9. alea iacta est: (N. de alea, -ae “sorte” + Pret.perf. pasivo de iacio “lanzar”, “botar”) “a sorte está botada”. Frase utilizada, con relativa frecuencia, antes de emprender algunha acción, xogo ou empresa de certo risco. Expresión atribuída por Suetonio a César no momento de cruzar o Rubicón, (río pequeno que marcaba o límite entre a Galia Cisalpina e Italia), coas súas lexións e contra as ordes do Senado.

10. alma mater: (Adx. alma “nutricia” + N. mater, matris) “nai nutricia”. Alma Mater, en maiúsculas, refírese por antonomasia á universidade, en concreto, á primeira que xurdiu en Europa, á de Bolonia, que adoptou esta expresión como lema. Por extensión, aplícase á universidade, considerando que alimenta culturalmente ao alumno (lit. “o alimentado”)

11. ante meridiem (a.m.): (ante + Ac. de meridies, -ei “mediodía”) “antes do mediodía”. Expresión moi usada, aínda hoxe, sobre todo no mundo da cultura anglosaxona.

12. ave, Caesar, morituri te salutant: (morituri: N. pl. do part. futuro **de morior** “morrer”) “ave, César, os que van morrer saúdante”. Comunmente crese que era a frase tradicional de saúdo usada polos gladiadores diante do emperador antes de empezaren os combates. Pero o único que sabemos é que foi pronunciada en tempos do emperador Claudio polos combatentes dunha naumaquia (simulación dun combate naval). Para ser exactos, a frase que aparece en Suetonio, biógrafo do emperador, é *Ave, Imperator, morituri te salutant* e non di que fose o saúdo habitual, senón que nesa ocasión saudaron así a Claudio.

13. bis: (adv.) “dúas veces”.

14. bona fide: (Ab. de bonus,-a,-um + Ab. de fides,-ei) “de boa fe”, “con sinceridade”

15. calamo currente: (Ab. de calamus,-i + Ab. do part. pres. de curro) “ao correr da pluma”, é dicir, sen deterse moito a pensalo. En castelán dise “a vuela pluma”.

16. carnes tollendas : (Ac. pl. de caro, carnis + Xerundivo en Ac. pl. de tollo) “deben suprimirse as carnes”. É a abreviación da frase latina “*dominica ante carnes tollendas*” domingo antes de suprimir as carnes, é dicir, antes de Coresma, ou sexa , o Entroido.

17. carpe diem!: (imperativo de carpo “aproveitar” + Ac. de dies,-ei) “aproveita o día” (de hoxe) Son as primeiras palabras dun verso do poeta Horacio no que aconsella a unha moza que aproveite os gozos da vida que proporciona o momento presente.

18. casus belli: (N. de casus,-us + X. de bellum,-i) “causa de guerra”. Úsase para indicar un feito militar ou político que pode orixinar unha guerra ou forte disputa.

19. cave canem: (imperativo de caveo + Ac. sg. de canis,-is) “coidado co can”. Era a inscrición que se atopaba á entrada das casas romanas, ben no chan, gravada sobre mosaicos, na que aparece a figura dun can atado cunha cadea, ben pintada na parede.

20. cogito, ergo sum: “penso, polo tanto existo”. É un dos principios nos que se apoia o filósofo francés René Descartes.

21. conditio sine qua non: “condición sen a que non”. Expresión do dereito romano que indica que a condición aludida é esencial para o valor do acto xurídico, do acordo, etc.

22. contra naturam: (prep. de Ac. + AC. sg. de natura,-ae) “contra a natureza”. Locución que propiamente serve para denunciar o que é contrario á natureza. Na fala é frecuente suprimir o m do acusativo e escoitar *contra natura*, aínda que a preposición contra rexe en latín acusativo.

23. corpore insepulto: (Ab. de corpus,-oris + Ab. de insepultus “sen sepultura”) “co corpo sen sepultar”. Dise do funeral que se celebra cando aínda non se enterrou o cadáver. Con frecuencia dise *de corpore insepulto*, onde sobra a preposición de.

24. corpus delicti: (N. sg. de corpus,-oris + X. sg. de delictum,-i) “o corpo do delito”. Xuridicamente significa o acto que constitúe o delito. Frecuentemente aplícase de maneira incorrecta ó obxecto material co que se cometeu o delito e máis particularmente ao cadáver no caso de asasinato. Úsase con frecuencia nun contexto máis amplo para indicar a causa dun acontecemento calquera.

25. cum laude: (prep. cum + Ab. de laus, laudis “loanza”) “con loanza” “con mención especial”. Con esta expresión resáltanse algunhas cualificacións académicas, subliñando o mérito de quen consegue tal cualificación.

26. curriculum vitae: (N. de curriculum,-i + X. de vita,-ae) “carreira da vida”, máis exactamente “carreiriña da vida”. Descrición das actividades, méritos, etc. dunha persoa durante a vida. Esíxese frecuentemente para acompañar unha solicitude de traballo.

27. cursus honorum: (N. sg. de cursus,-us + X. pl. de honor,-oris) “carreira de honores”, “carreira política”. Era a sucesión de cargos (cuestor, edil,...) polos que pasaba un romano ata chegar ó consulado. De aquí, calquera sucesión de postos que levan a unha posición de grande autoridade.

28. de facto: “de feito”. Oponse na linguaxe xurídica a *de iure*. Úsase tamén para indicar que un estado, goberno ou fronteiras non foron recoñecidos xuridicamente, pero si de feito.

29. de incognito: (prep. de + Ab. de incognitus,-a,-um) “sen ser recoñecido”.

30. de iure: “de dereito”, “de acordo coa lei”. Úsase nas relacións internacionais para indicar que un estado, goberno ou fronteiras foron recoñecidos xuridicamente por outro estado.

31. Deo volente: (Deus,-i + part.pres. de volo) “se Deus quere”, “Deus mediante”.

32. (doctor) honoris causa: (X. de honor, honoris + Ab. de causa,-ae) “por honra” “por honor”. Título ou distinción que se dá en atención a grandes méritos do interesado.

33. do ut des: (ut final + subx. de do) “dou para que des”. Precepto xudicial de reciprocidade que rexía algúns contratos innominados contemplados no dereito romano. Na actualidade é moi usada para definir os intercambios de favores que se producen entre individuos ou entidades, esquivando, por favoritismo ou amiguismo, elementales normas éticas de relación social.

34. dura lex sed lex: (N. de durus,-a,-um + lex, legis + conx. sed) “a lei é dura pero é a lei”. Antigo aforismo legalista que di que a lei, por incómoda que sexa, hai que obedecela sempre.

35. ecce homo: (adv. ecce + N. de homo,-inis) “velaquí o home”. Palabras de Poncio Pilato aos xudeus cando lles amosou a Xesús cunha cana na man en vez dun cetro e unha coroa de espiñas na cabeza.

Numerosas pinturas e esculturas que elixiron este tema tamén se lles chama así. Igualmente designa a unha persoa de aspecto magoado ou sucio.

36. editio princeps: (N.sg.de editio,-onis + adxc. princeps,-ipis) “primeira edición”. Xeralmente referido a textos clásicos. Aparece abreviado en ed. p. cando se emprega nos aparatos de crítica textual.

37. errare humanum est: “equivocarse é humano”. O erro é inherente á súa natureza.

38. et cetera: (et + neutro pl. de ceterus,-a,-um “o demais”) “e o resto” “e o demais”. Úsase para evitar dicir o que o lector pode deducir facilmente. Normalmente en abreviatura: etc.

39. ex aequo: (ex + Ab. de aequus,-a,-um “igual”) “por igual”. Utilízase hoxe nas clasificacións deportivas, maiormente no ciclismo.

40. ex cathedra: “desde a cátedra”, “desde o posto de mestre”. Falar *ex cathedra* significa expresarse en ton maxisterial e moi solemne. Úsase para ponderar a autoridade coa que alguén está afirmando algo. Cando o papa de Roma proclama unha afirmación teolóxica *ex cathedra* considera a Igrexa Católica que é infalible.

41. ex iure: (ex+ Ab. de ius, iuris) “segundo o dereito”.

42. ex libris: (ex +Ab. de liber,-bri “libro”) “dos libros de”. Etiqueta que se pega ou grava no reverso da tapa dos libros co nome do dono ou da biblioteca á que pertence. Os primeiros ex libris nacen en Alemaña, no século XV-XVI e consisten normalmente nun debuxo co emblema do dono ou da biblioteca.

43. ex professo: (ex + Ab. de professus,-a,-um “recoñecido” “confesado”) “adrede”, “a propósito”, “intencionadamente”.

44. exempli gratia: (X. de exemplum,-i + prep. gratia) “ por exemplo”. Tamén se di *verbi gratia* co mesmo senso.

45. extra muros: “ fóra das murallas”. Designa a quen non pertencía a unha comunidade urbana, ou, simplemente a toda construción edificada fóra dun recinto amurallado. O antónimo é *intra muros*.

46. **facta, non verba:** (N. pl. de factum,-i + N.pl. de verbum,-i) “feitos, non palabras”.
47. **fiat lux:** (3ª sg.pres.subx. de fio + N.sg. de lux, lucis) “ fágase a luz” .Expresión creadora do Xénese (1,3). Cítase como divisa de todo gran descubrimento, que fai que unha cousa pase da noite ao día.
48. **gratis et amore:** (adv. + Ab.de amor,-oris) “sen cobrar e por amor”.
49. **grosso modo:** (Ab. de grossus,-a,-um + Ab. de modus,-i) “sen moita exactitude”, “de maneira aproximada”. Locución tomada do baixo latín.
50. **habeas corpus:** (2ª s. pres.subx.de habeo + Ac. de corpus,-oris “corpo”) literalmente “ que teñas o corpo”. Fórmula abreviada da expresión *habeas corpus ad subiiciendum* coa que se expresa o dereito do cidadán a ser exhibido no momento da súa detención. É unha ferramenta xurídica contra os abusos das autoridades.
51. **habent sua fata libelli:** (Ac.pl. n. fatum,-i + N. pl. de libellus,-i) “os libros teñen o seu destino”. O verso completo, pertencente ao Carmen heroicum di “pro captu lectoris, habent ...” “segundo a interpretación do lector...”
52. **hic et nunc:** (adv. hic “aquí” + et + adv. nunc “agora”) “aquí e agora”.Moi usado para chamar a pensar as cousas desde a realidade e a non deixarse levar por teorizacións abstractas.
53. **homo homini lupus:** (N. + Dat. de homo,-inis + N. de lupus,-i “lobo”) “o home é un lobo para o home”. Frase da *Asinaria* de Plauto popularizada por Hobbes, filósofo inglés do século XVIII, que di que o egoísmo é básico no comportamento humano. O texto exacto de Plauto di: “lupus est homo homini, non homo”
54. **homo sapiens:** (sapiens,-tis) “home sabio”, “home racional”. Segundo os antropólogos é a especie de home fósil que evolucionou a partir de grupos locais de *homo erectus*.
55. **hora est iam de somno surgere:** “é hora xa de espertar do sono”. Frase do Novo Testamento dunha epístola de San Pablo (Romanos,13-11).
56. **horror vacui:** “horror ó baleiro”. Segundo algunha corrente filosófica, a materia tende de forma inmediata a encher calquera espazo baleiro porque ten *horror vacui*. Esta expresión emprégase tamén en historia da arte para describir aquelas figuras en que todos os espazos están ocupados por figuras rosáceas, svásticas...
57. **ibidem:** (adv.) “alí mesmo”, “no mesmo lugar”. Úsase nas notas de pé de páxina para remitir a unha obra xa citada ou da que se está falando, do mesmo modo que *loco citato*, *opere citato*.

58. idem: “o mesmo” “igual”. Emprégase para evitar a repetición dun nome, e, ás veces, na expresión pleonástica *idem de idem* “o mesmo do mesmo”.

59. id est: “isto é” “é dicir”. Aparece abreviado i.e.

60. imprimatur/ imprimi potest: “imprímase”/ “pode imprimirse”. Son dúas fórmulas equivalentes. Fórmulas de licenza que concede a autoridade eclesiástica para imprimir un escrito. Palabras que se poñían despois do *nihil obstat*.

61. in absentia: “en ausencia” “por ausencia”.

62. in aeternum: “para sempre” “para a eternidade”. Dise tamén *in perpetuum*.

63. in albis: “en branco” “sen nada”. Locución que se usa na expresión “quedarse *in albis*” para indicar a perda momentánea da memoria ou para indicar que un non se entera do que oe ou ve. Non se usa correctamente en expresións como “deixar ao público *in albis*”.

64. in articulo mortis: “no momento da morte” “a punto de morrer”. Dise dun testamento, dunha bendición, dun matrimonio, dunha absolución... Ás veces ten o mesmo senso que *in extremis*, aínda que esta última expresión pode indicar que se atopou unha solución no último momento. V. gr.: A presidenta do consello de administración casou no hospital de San Pedro *in articulo mortis*.

65. in dubio pro reo: “na dúbida, a favor do reo”. Principio do dereito romano que pasou ao dereito internacional, segundo o cal, o que acusa debe probar a culpabilidade do reo e non este último a súa inocencia.

Ten outras formulacións: *In dubiis reus est absolvendus* “na dúbida o reo debe ser absolto”, etc.

66. in extremis: (prep. in “en” + Ab.pl. de extremus,-a,-um “ultimo”) “nos últimos momentos, “ nas últimas”. Aplícase a persoas e situación indicando que están a punto de morreren ou desapareceren.

67. in fraganti / in flagranti delicto: (a primeira expresión é a deturpación da segunda) Lit. “en ardente delito”. Expresión que se usa para indicar que se sorprende a alguén no momento de cometer algunha falcatuada e sen que lle dera tempo a escapar.

68. in itinere: (in + Ab. sg de iter, itineris “camino”) “no camiño”. A piques de acadar algo, pero que aínda non se logrou.

69. in illo tempore: “naquel tempo”, “naquela época”. Frase coa que se quere facer referencia a unha época moi alonxada no tempo. V.gr.: As cousas eran distintas *in illo tempore*.

70. in medio virtus: (in medio(stat) virtus) “a virtude está no medio”, “a perfección está no punto medio”. Cfr. aurea mediocritas.

71. in memoriam: “en memoria”, “para recordo”(de alguén ou de algo). Refírese sobre todo ás inscricións funerarias e aos escritos en homenaxe a un defunto.

72. in mente: “na mente”, “no pensamento”.

73. in pectore: “no peito”, “no corazón”. Dise dos cardenais dos cales non se fixo aínda público o seu nomeamento. Emprégase tamén para indicar o segredo con que alguén garda unha resolución.

74. in saecula saeculorum: “polos séculos dos séculos”. Para sempre.

75. in situ: (prep. in + Ab. Sg. de situs,-us “sitio”) “ no sitio”, no lugar mesmo dos feitos. Utilízase na linguaxe técnico-científica para indicar que algo non se estuda nun gabinete ou biblioteca senón no mesmo lugar en que se produce o feito ou está a cousa obxecto de estudo. A observación *in situ* aporta eses datos.

76. intelligentibus pauca: (D. pl. de intelligens,-ntis “intelixente” + N. pl.n. de paucus,-a,-um “pouco”) “Ó intelixente poucas cousas”. A persoa intelixente comprende as cousas de seguida. Úsase cando un non quere ser explícito nunha cuestión e fala por medias palabras. Equivale a “A bo entendedor, poucas palabras”.

N.B. o normal é atopar *intelligenti pauca*.

77. in vino veritas: “no viño (está) a verdade”. Célebre adaxio co que se quere indicar que o home bébedo di a verdade que non diría sobrio.

78. in vitro: “no vidro”. Proceso que se desenvolve artificialmente nun laboratorio,v.gr. fecundación *in vitro*.

79. inter nos: “entre nós”, “en confianza”.

80. interim: “entre tanto”. Intervalo de tempo no que unha función é desempeñada por unha persoa diferente á titular. Tamén se usa como adverbio co valor de provisionalmente.

81. ipso facto: (Ab. de ipse + Ab. de factum,-i “feito”) “polo mesmo feito”, “no momento mesmo do feito”. Úsase con senso causal: se o señor sentaba á súa mesa a un escravo, este pasaba *ipso facto* a liberto. Ou co senso temporal de inmediatamente: morreu *ipso facto*.

82.lapsus calami: (N. de lapsus,-us + X. de calamus,-i “pluma”) erro ao escribir.

83. lapsus linguae: (N. de lapsus,-us “erro, descoido” + X. de lingua,-ae “lingua”); erro ou tropezo involuntario e inconsciente ao falar

84. lato sensu: “por extensión”, “en sentido lato”. Oponse a *stricto sensu*.

85. magister dixit: “díxoo o mestre”. Con esta frase subliñase o ton autoritario e terminante de quen fala. Procede dos ambientes da escola de Pitágoras, na que se aceptaba a opinión del sen discusión. Hoxe aplícase , por extensión , a todo xefe dunha escola, dunha doutrina ou dun partido.

86. manu militari: (Ab. de manus,-us “man”+ Ab. de militaris,-e “militar”) “con man militar” ou “con man de ferro”. Expresión castrense que se usa para describir unha acción levada a cabo coa disciplina e dureza que supostamente reinan no mundo militar. É incorrecto dicir “ con *manu militari*”. Impuxo unhas leis *manu militari*.

87. mare magnum: (mare,-is + magnus,-a,-um) Lit. “mar grande”. Foi en orixe, xunto a *mare nostrum*, a denominación que os romanos daban ao mar Mediterráneo. Na actualidade indica idea de abundancia e confusión de persoas e cousas.

88. mea culpa: “pola miña culpa”.Utilízase para admitir a responsabilidade por algún erro.

89. memento mori: (imperativo de memini (depon.) + inf.de morior) “recorda que has morrer”. Frase de saúdo entre os monxes trapenses cada vez que se encontraban. Tamén se lles dá este nome ás representacións en que aparece unha caveira como símbolo da morte.

90. memorandum: (xerundivo de memoro) “o que debe ser recordado”.

91. mens sana in corpore sano: “unha mente sa nun corpo san”. É unha expresión de Xuvenal, poeta satírico do século II d.C., coa que se indica a necesidade de “ un espírito equilibrado nun corpo equilibrado”.

92. modus operandi: (N. de modus,-i “modo” + X. do xerundio de operare) “modo de obrar”. Úsase para indicar o xeito de actuar de alguén.

93. modus vivendi: (N. de modus,-i “modo” + X. do xerundio de vivere “vivir”) “modo de vivir”. Indica un amaño, axuste ou acordo entre dúas partes en litixio. Nas relacións internacionais é unha solución provisional á espera de acordo definitivo. Na actualidade aplícase comúnmente á forma de vida singular de famosos, ricos e todo tipo de animais.

94. mortis causa: “por causa da morte”. Termo do dereito.

95. motu proprio: (Ab. de motus,-us “movemento” + Ab. de proprius,-a,-um “propio”) “por propia iniciativa”. Expresión que se usa para dar a entender que alguén fai algo voluntariamente. Foi declarar *motu proprio*. É incorrecto dicir *de motu proprio*.

96. mutatis mutandis: (Ab.pl.do part.pret. e do xerundivo de muto “cambiar”) “cambiado o que deba ser cambiado”, “cos cambios necesarios”, “coa adaptación necesaria”. Así: o que dis, *mutatis mutandis*, pódese aplicar ao meu caso.

97. nemine discrepante: (Ab. de nemo,-inis “ninguén”+ Ab. do part. Pres. de discrepo “discrepar”) “sen que ningunha discrepe”, “por unanimidade”. Así: A proposta aprobouse *nemine discrepante*.

98. nihil novum sub sole: “nada novo baixo o sol”, é dicir, “ todo está inventado”. Con esta locución quérese expresar o sentido cíclico da vida, onde todas as experiencias e todos os acontecementos, por moi novedosos e orixinais que parezan, xa existiron previamente. Palabras atribuídas a Salomón (Eclesiastés, 1, 9), que significan que todo está dito.

99. nihil obstat: (nihil + 3ª p. sg. do pres. indic. de obsto) “nada se opón”, “non hai impedimento”. Frase coa que un superior autoriza a publicación da obra dun inferior, sobre todo en edicións de asunto relixioso.

100. noli me tangere: “non me toques”. (imperativo de nolo + Ac.de ego + inf. de tango). Palabras de Xesús á Magdalena, despois da resurrección.(Ioannes, 20, 17). Por iso, chámase así as representacións artísticas nas que Cristo se aparece á Magdalena no sartego. Tamén se lle dá este nome en medicina a un tipo de feridas que, ao tocalas, empeoran.

101. non plus ultra: (adv. non + adv. plus “máis” + adv. ultra “alá”) “non (hai) máis alá”. Antes do descubrimento de América dicíase: *non plus ultra*. Inscrición gravada sobre dúas columnas, que representan as mitolóxicas columnas que Hércules colocara a cada lado do estreito de Xibraltar para avisar de que o mundo acababa por alí.. O descubrimento de Colón demostrou que o mundo non acababa alí. E España modificou a frase en *plus ultra* e púxoala no seu escudo.

102. nosce te ipsum: (imperativo de nosco + Ac. de tu e de ipse) “coñécete a ti mesmo”. Tradución latina da famosa inscrición grega do frontispicio do templo de Apolo en Delfos. Intentaban expresar que o empezo da sabedoría está no coñecemento profundo dun mesmo. Tamén se di que era un dos principios filosóficos de Sócrates.

103. nota bene: (imperativo de noto “anotar” + adv. bene “ben”) “anota ben”, “pon bo coidado”. Frecuente nos libros para chamar a atención sobre algún punto. En abreviatura N. B. ou simplemente Nota.

104. numerus clausus: (numerus,-i + adx. clausus) “número cerrado, limitado”. Úsase para indicar que unha institución determinada (v. gr. unha facultade universitaria, unha escola, etc.) só acepta un número limitado de candidatos.

105. nunc et semper: “agora e sempre”. Dise frecuentemente ao final das oracións litúrxicas ao nomear a Deus.

106. opere citato: “na obra citada”. Emprégase nas notas de pé de páxina para referirse á obra dun autor citada en pasaxes anteriores. En abreviatura op.cit. e O.P.

107. o tempora! o mores!: oh tempos!, oh costumes!. Famosa exclamación de Cicerón contra a corrupción e perversidade dos homes do seu tempo. Tamén foi usada por Séneca en varias ocasións.

108. panem et circenses: (Ac. sg. panis,-is “pan” + Ac. Pl. circensis,-e “circense”) “pan e espectáculos de circo”, “comida e diversións”. Era o que pedía a xente en Roma, segundo un anaco dun verso do escritor satírico Xuvenal (século II d. C.) no que alude ao manexo da masa popular polo poder de turno. Equivale a “pan e touros” , “pan e fútbol”. Esta expresión utilízase para denunciar a actitude dos gobernos populistas que, co fin de contentar aos cidadáns, aplican medidas satisfactorias pero que non solucionan os problemas de fondo.

109. peccata minuta: (peccatum,-i + minutus,-a,-um) “ faltas sen importancia” “faltas leves” É incorrecto dicir unha peccata minuta, ou o plural, peccatas minutas. N.B. ten xénero neutro.

110. per accidens: “por accidente”, “ dun modo accidental”. Fórmula filosófica e xurídica que se opón a *per se*.

111. per capita: (prep. per + Ac. Pl. de caput,-itis “cabeza”) Lit. “por cabezas”. Úsase como expresión técnica na linguaxe financeira e estatística indicando a proporción que de algo corresponde por individuo. Así: renda per capita.

112. per se: “por si mesmo”, “esencialmente”. Oponse a *per accidens*.

113. post data: “despois de dada”. O que se engade a unha carta despois de ser asinada. En abreviatura P.D.. Os anglosaxóns utilizan as siglas P.S. que corresponden ao latinismo post scriptum “despois do escrito”.

114. post mortem: “despois da morte” Emprégase na linguaxe médica e do dereito.

115. primus inter pares: “primeiro entre iguais”. Dise de quen ten primacía pero non ten máis autoridade cós demais. Ten honor pero non ten máis mando cós outros.

116. primum vivere, deinde philosophari : « primeiro vivir, despois filosofar ». Precepto dos antigos polo que se mofaban das persoas que só sabían filosofar ou discutir e non eran capaces de conseguir para si os medios de existencia. Pola contra, Cicerón dicía *vivere est cogitare* “vivir é pensar”. Utilízase cando o falante quere deixar claro que, antes da reflexión sobre principios e causas da existencia, é necesario cubrir as necesidades máis perentorias do ser humano.

É incorrecto dicir *philosophare*, porque en latín este verbo é depoñente.

117. pro indiviso: “sen dividir”. Dise das cousas, obxectos ou cantidades de diñeiro que permanecen en comunidade sen que poidan dividirse.

118. quod natura non dat, Salmantica non praestat: “o que a natureza non dá, non o aporta (a Universidade de) Salamanca”. Para indicar que non pode darse intelixencia ao que naceu sen ela.

119. quorum: (X. pl. de qui, quae, quod) Lit.: “dos que”, “ o número dos que (fan falta)”. Abreviación de *quorum praesentia sufficit* “dos que chega a presenza”. Número de membros dun organismo que deben estar presentes para que os acordos teñan valor. Non puido haber votación por falta de quorum.

120. rara avis: “ave estraña”, “cousa inusitada”. Dise dunha persoa ou cousa difíciles de encontrar. Esta expresión aparece sobre todo no poeta Horacio e en Xuvenal, quen compara a muller fiel cun cisne negro, ave rara.

121. R.I.P. (requiescat in pace) (3ª sg. Pres. subx. de requiesco + in + Ab. de pax, pacis) “descanse en paz” (D.E.P.) Siglas que atopamos sobre moitas sepulturas ou en esquelas mortuorias. Os romanos usaban neses casos a expresión *Sit tibi terra levis* “que a terra che sexa liviá”

122. referendum: (Xerundivo de refero) “ o que debe ser consultado”.

123. S.P.Q.R (Senatus Populusque Romanus) “ o Senado e o Pobo Romano”. Firma que figura nos documentos, edificios oficiais, monumentos, estandartes, etc. É a firma de Roma, o lema que indica a unión entre os dous poderes teóricos, dos que emanan as leis.

124. si vis pacem, para bellum: “se queres a paz, prepara a guerra”. Expresión atribuída erroneamente a Xulio César. A máxima procede do tratado *Sobre las instituciones militares*, de Vexecio. Expresión que intenta demostrar que a mellor defensa é estar preparado para o ataque.

125. sic transit gloria mundi: “así pasa a gloria do mundo”. Reflexión sobre o efémero da vangloria mundana. Usábase esta expresión na coroación dos papas como un *memento mori*.

126. sine cura: “sen preocupación”. Dise dos cargos que non levan aparelada ningunha responsabilidade e só teñen vantaxes.

127. sine die (prep. sine “sen” + Ab. De dies,-ei “día”) “sen día”, sen fixar data determinada, posposto indefinidamente. Aprazouse a reunión *sine die*.

128. sit tibi terra levis (S.T.T.L.) “ que a terra che sexa liviá”. Inscrición funeraria moi frecuente. Cf. R.I.P.

129. sponte sua: “pola súa vontade”, “espontaneamente”.

130. statu quo: (Ab.de status,-us + Ab.do relativo) “no estado en que”, “na situación actual”. Indica que unha situación ou estado de cousas non debe cambiar ou debe voltar ao que era antes. Así: acordaron manter o *statu quo*.

131. stricto sensu: “en sentido estrito”, “en sentido rigoroso”.

132. sub iudice: “baixo o xuíz”, “aínda non decidido”. Expresión tomada de Horacio.

133. sui generis: “de xénero propio”, “moi especial”.

134. summum ius, summa iniuria: “suprema xustiza, suprema inxustiza”. A aplicación da lei ao pé da letra ás veces pode converterse na maior forma de inxustiza. Frase do comediógrafo Terencio, no século II a.C. usada despois por outros moitos autores, pois fíxose proverbial.

135. superavit: (3ª sg. pret. pfto ind. de supero co valor serodio de “sobrar”). Lit.: “sobrou”. Termo que se emprega en economía para indicar abundancia ou exceso de ingresos ou de algo que se considera necesario.

136. suum cuique (tribuere): (Ac. de suus,-a,-um: “o seu” + D. de quisque “cada un”) “a cada un o seu” “dar a cada un o que lle pertence”. É unha das frases básicas do dereito romano referente ao dereito individual. Pasou a ser unha das tres consignas do deber xurídico.

137. tamquam tabula rasa: “como táboa lisa” (na que non hai nada escrito). Estado da alma antes de recibir sensacións segundo a filosofía aristotélica. Nesta frase condénsase a oposición aristotélica á teoría das ideas innatas de Platón.

138. tempus fugit: “o tempo foxe”. Recordo dunha frase do poeta Virxilio: *fugit irreparabile tempus* . Aparece en esferas de reloxos e meridianas solares.

139. totum revolutum: “todo revolto”, “confusión total”. Úsase habitualmente de maneira despectiva para emitir un xuízo sobre unha creación que non manexa os seus

referentes con coherencia e, en xeral, para dar a entender que un determinado asunto mestura elementos de maneira indiscriminada.

140. tu quoque, fili mi: “ti tamén, meu fillo”. Célebre frase de Xulio César cando viu que, entre os conxurados, Bruto, o seu protexido, tamén empuñaba o puñal para asasinalo. Hoxe a expresión úsase para indicar a sorpresa e tristeza pola ingratitude de alguén polos beneficios recibidos.

141. ultimum: (relacionado co superlativo ultimus,-a,-um). Termo que indica na linguaxe diplomática, política e militar unha decisión ou un prazo definido e terminante. Se non se acepta, leva necesariamente á ruptura definitiva ou ás armas.

142. urbi et orbi: “á cidade e ó orbe”. Bendición que dá o papa con motivo do Nadal ou a Pascua a Roma e ao mundo enteiro.

143. ut infra: “como abaixo”, “como se di ao final”. Emprégase para referirse a algunha pasaxe ou cita posterior ao que se está escribindo.

144. ut supra: (conx. ut “como” + adv. supra “enriba”). “como se dixo enriba”, “como se dixo antes”. Referencia frecuente nos textos impresos. Avisa de algo xa dito evitando repeticións.

145. veni, vidi, vici: « cheguei, vin, vencín ». Hoxe úsase para indicar a rapidez coa que se conseguiu algo. Famoso e lacónico parte polo que César comunica ao Senado a rapidez da súa vitoria sobre Farnaces, rei do Ponto, no ano 47 a.C.

146. verba volant, scripta manent: “as palabras voan, o escrito permanece”. Este aforismo resalta a fugacidade das palabras, que as leva o vento, fronte á permanencia das cousas escritas. A lei fai prevalecer a proba escrita sobre a oral. Só se pode probar contra un escrito mediante un escrito.

147. verbi gratia: (X. sg. de verbum,-i “palabra” + Ab. de gratia,-ae). Lit.: “pola graza da palabra”. Equivale a “coma tal”, “por exemplo”; moi utilizada con fins didácticos. Escríbese en abreviatura v. gr.

148. vice versa: “cambiada a vez”, “ao revés”. É xiro latino cando aparece escrito en dúas palabras. Na forma “viceversa” é un latinismo incorporado ao castelán e ao galego.

149. viva voce: “de viva voz”. Xeralmente, falando de exames orais.

150. vox populi: “a voz do pobo”. Expresión utilizada para indicar un rumor ou opinión moi estendida. Por veces amplíase a vox populi, vox Dei “a voz do pobo é a voz de Deus, deixando entender que a opinión xeral non se equivoca ou que é un indicio providencial.

O exame consta de catro preguntas obrigatorias, de 5, 1, 2 e 2 puntos, respectivamente, as dúas primeiras con resposta única e as dúas restantes con posibilidade de elección entre apartados.

PREGUNTA 1. COMPRENSIÓN E INTERPRETACIÓN DE TEXTOS. (5 puntos)**CONTEXTO:**

A do Golfo de Guinea é, nestes momentos, a zona marítima máis perigosa do mundo. O 90% dos ataques de piratas a embarcacións que ocorreron no planeta no ano pasado foron nesa lámina de auga. (...) Non esquezamos que esa zona ten unha importancia vital para o comercio mundial (...) e para as vías de transporte das materias primas. (...) Cal é o perfil dun pirata no Delta do Níxer? Pois é o dun mozo con pouca formación, que xeralmente vén doutras formas de delincuencia ás que o Estado nixeriano foi poñendo límite. (...) Nas zonas en que se atacou a venda de petróleo ilegal, o refinado de cru roubado ou calquera negocio ilícito vinculado ao petróleo, aí é onde os mozos "canalizaron as súas enerxías" cara á piratería. (...) O bo goberno é a receita fundamental para acabar coa piratería, o desenvolvemento das zonas do Delta do Níxer para que estes mozos poidan aspirar a un emprego digno sen ter a necesidade de recorrer á delincuencia. (Adaptado e traducido de José Segura Clavell: "Piratas del siglo XXI", eldiario.es, 13/05/2021)

Un compañeiro vénlle con esta noticia, pero vostede quere facerlle ver que a piratería existiu desde a antigüidade. Como proba, atopa este texto que narra como os romanos se enfrontaron á piratería nun determinado momento. Antes de explicarllo, ha de demostrar que vostede o comprendeu, o cal pode facer mediante unha destas dúas maneiras: **traducindo o texto ou ben respondendo, en latín, as cinco cuestións derivadas do texto. (5 puntos)**

TEXTO:

Dum haec geruntur, piratae omnia maria infestabant ita, ut Romanis toto orbe victoribus sola navigatio tuta non esset. Quare id bellum Cn. Pompeio decretum est. Quod intra paucos menses ingenti et felicitate et celeritate confecit.

CUESTIÓNES:

1. Erantne multi piratae mari an non?
2. Cur Romanis sola navigatio tuta non erat?
3. Quis bellum contra piratas gessit?
4. Bellum contra piratas fuit longumne an breve?
5. Quomodo bello contra piratas finis factus est?

PREGUNTA 2. COMPRENSIÓN E INTERPRETACIÓN DE TEXTOS. (1 punto)

Analice **morfolóxica e sintacticamente** este fragmento do texto anterior: **(1 punto)**

Dum haec geruntur

PREGUNTA 3. LATÍN E PLURILINGÜISMO. (2 puntos)

Responda un destes dous apartados:

- 3.1.** Sinala o prefixo de orixe latina e explique que significado achega en cada unha das seguintes palabras: "anteface", "discordancia", "intravenoso", "perdurar", "transexual". **(2 puntos)**
- 3.2.** Explique o significado das seguintes expresións latinas e utilíceas nun exemplo adecuado: "ad hoc", "conditio sine qua non", "lato sensu", "mutatis mutandis", "statu quo". **(2 puntos)**

PREGUNTA 4. A LITERATURA LATINA NOS SEUS TEXTOS. (2 puntos)

Responda un destes dous apartados:

- 4.1.** Sintetice os principais datos da obra historiográfica de Tito Livio. **(2 puntos)**
- 4.2.** Sintetice as principais características da comedia plautina. **(2 puntos)**

APUNTAMENTOS

ROMA
OLIM
MILO
AMOR

APUNTAMENTOS

ROMA
OLIM
MILO
AMOR

APUNTAMENTOS

ROMA
OLIM
MILO
AMOR

Bibliografía:

- Apuntamentos dos profesores Eva Vilariño Mato (IES de Melide), Álvaro Pérez Vilariño (IES M. García Barros, A Estrada) e Susana Losada.
- Materiais elaborados polo grupo de traballo de Latín II para as PAU, coordinado por Xosé Carracedo.

